oli õpetajaks Ćuhlomas (Kostroma kuberm.) ning Miassi alevis Uuralis, sõitis siis Pariisi arstiteadust õppima, kuid pöördus pea tagasi kodumaale. Võttis 1905. a. elavalt osa revolutsioonilisest kihutustööst, elas hiljemini vaheldumisi kodumaal, Peterburis ja Soomes, viibis aa. 1910—11 Saksamaal, tutvudes saksa kooliolude ja sulgloomade kasvatusega. Oli aa. 1911—14 Moskvas, Tambovis, Saratovi kuberm. ja Kaukasuses, töötas hiljemini kodumaal koolialal ja sulgloomade kasvatajana ning on 1921. a. peale Pärnus kooliõpetaja. — E. on avaldanud pea kõigis eesti lehtedes luuletusi, jutustusi ja juhtkirju. Eriraamatuina on temalt ilmunud jutustavad proosateosed »Rooste« (1910), »Allegooriad« (1919), »Moodne daam« (1919 ?, II tr. 1920) ja »Lilla lehekesed« (1919) ning dramaatilised tööd »Kiirte pärg« (1919) ja »Pühajärv« (1919). Neist raamatuist on esimene kirjanduslikult kõige kaaluvam, andes võrdlemisi realistliku ja usaldatava läbilõike ühe vaestemaja igapäevasest elust. Üldiselt aga kannatavad E-i teosed fragmentaarsuse ja vormituse all. Nii pakub »ajalooline romaan« »Lilla lehekesed« ainult katkelise kroonika eesti avaliku elu kohta käesoleva a. s. paari esimese aastakümne jooksul. *F. T.*

ERTMANN, jesuiit, vt. **TOLGSDORF.**

ERXLEBEN, Heinrich Andreas, sünd. Lausitzis (Saksam.) 5. X 1746, õppis mitmes ülikoolis usuteadust, siirdus pärast oma õpingute lõpetamist Leipzigis Liivimaale, õnnistati 1779. a. Rõuge kog. õpetajaks, asus 1784. a. kirikuõpetajana Kambjasse ; suri Lausitzis 16. VIII 1809 ukj. A. 1796 ilmus E.-i poolt trükki toimetatud valik tartumurdelisi peatükke Vanast Testamendist, nimega »Lühhikenne Wanna Piibli-Ramat . . .«. »Meije Tarto- nink Werro Ma Rahwa . . . omman keelen lühhidelt kokkosäetu«. A. 1802 ilmus Barby's (Saksam.) E.-i poolt vennastekoguduse lauluraamatu esimene osa (Mönne wastse Waimolikko Laulo).

Recke-Napiersky I; Beise I; Napiersky, Pred.-Lex. II; Lipp, Kir. ja har. lugu II, 82. *A. R.*

ESLON, Gustaw, sünd. 12. VII 1846 Kuusalu klk. Munkviigil meremehe pojana, kasvas isa varase surma järel kehvades oludes, oli noores põlves kalameheks ja mõisa toapoisiks, õppis 1867—70 Kuuda seminaris, oli 4 a. õpetaja Väänas ning Kolga-Kõnnus, sõitis siis mitu a. laevamehena merel, mille järel jälle hakkas õpetajaks Nehatus. Hinnates laevanduse tähtsust rahva elujärje tõstmiseks tegi E. juba varakult — Kuudas ja Kõnnus — kavatsusi Eesti kaubalaevanduse edendamiseks, milleks tõuget andis ka C. R. Jakobsoni »Meie kaubalaeva-vägi Balti ehk Läänemere pääl«. E. seadis kokku laevanduseseltsi põhikirja eelnõu (1872) ja püüdis leida osalisi, pidi aga kavatsuse teostamise edasi lükkama osavõtjate ja tarviliku kapitali puudusel. Õhutades edasi mõtet võis E. viimaks 1879. a. suvel esitada Eestimaa kub.-valitsusele kinnitamiseks Eesti kaubalaevaseltsi »Linda« põhikirja. Kub.-valitsus andis loa otsekohe tegevust alata ilma põhikirja kinnitamist ära ootamata. E. algas elavat kihutustööd mõtte tutvustamiseks ja kaaslaste võitmiseks. »Linda« esimesel suuremal koosolekul 1. X 1879 valiti E. seltsi esimeheks. »Linda« tegevus arenes esiotsa jõudsalt: tehti äratustööd, avati abiseltsid Tartus, Peterburis, Narvas, Rakveres, Kolgas. 1880. a. osteti esimene suurem laev — »Linda Morgenroden«; samal a. omandas selts Tallinnas maja. 1881. a. kinnitatakse »Linda« põhikiri lõplikul kujul, milleks E.-i sõidud Vene riigi pealinna kaasa aitasid. Välise edu kõrval olid seltsis sisemised lahkhelid ja omavahelised hõõrumised maad võtnud; iseäranis terav oli opositsioon esimees E.-i vastu, kes seltsi majandusliku tegevuse juhatajana kindlat palka sai (40 rbl. kuus). Esimesel kinnitatud põhikirja alusel ärapeetud koosolekul 8. IX 1881 valiti E. küll veel edasi esimeheks, kuid ägedate kokkupõrgete järel teistega astus E. juba 2. XI 1881 esimehe kohalt ära ja jäi edaspidi seltsi tegevusest üldse eemale. E.-i lahkumisel oli »Lindal« võrdlemisi suur varandus (316 000 rbl. eest), asutamise raskused ja kulud olid kantud ja kapitali protsendid tasutud. Varssi algas selle suure vaimustusega ellukutsutud ja kõrgeks hinnatud, ärkamis-aja kolmanda suurema ettevõtte langus. Kas E. seda oleks suutnud takistada, nagu on arvatud, on küsitav, sest nähtavasti oli raske leida küllaldaselt tegelasi, kelledel tarvilik asjatundmine ja osavus suurema tulundusliku ettevõtte juhtimiseks, ka oli raske üksikute omakasu-püüdlikkudele ihadele tõket teha. »Linda« juhtimise kõrval oli E. tegev Aleksandri kooli asjus; hiljemini oli ta Tallinna linnavolinik; 1886. a. astus E. Balti raudtee-valitsuse teenistusse; suri 1916. a.

M. J. Krupp, »Linda«, Eesti kaubalaeva seltsi ajalugu (1914); H. Prants, Eesti kaubalaeva selts »Linda« (1913). *J. K.*

ESPENSTEIN, vt. **AAVAKIVI.**

EVERTH, Jacob Wilhelm Reinhold, sünd. 11. V 1775 Kodaveres, sealse kirikuõp. pojana. Hariduse omandas ta Jeena ülikoolis; a. 1804 sai Kodavere ja Alatskivi kirikuõpetajaks; suri Tartus 6. II 1837. — E. tundis elavat huvi eesti keele ja kirjavara kohta ja püüdis viimasele anda omalt poolt lisa. Ta oli Rosenplänteri kaastööline ja on avaldanud